

Kliima, maavarad ja ministeerium

Ene Jürjens

Kliimaministeeriumi maavarade osakond

Maavarade ja ressursside valdkond on olnud alati ühiskonnas teravdatud tähelepanu all. Seda nii majandusarengut tagava tugisambana kui ka suure mõju pärast keskkonnale ja sotsiaalmajandusele laiemalt. Majanduse vajadustest ja eelissuundadest on sõltunud ainult see, millist ressursi teatud ajaperioodil on kõige olulisemaks peetud ja mis vormis on korraldatud nende ressursside uurimine ja kasutamine. Riiklikul tasemel on maavarade valdkonnas alates 2017. aastast toimunud tormiline areng. 2018. aastal moodustati riigi hallatava asutusena Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalas Eesti Geoloogiateenistus. 2020. aastal tehti muudatused Vabariigi Valitsemise seadusesse, kus muudeti Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala kirjeldust, kuhu lisati maapõueressursside valdkond ja nimetati ministeeriumi tegevustena ära geoloogiline kaardistamine ja riikliku geoloogilise kompetentsi tagamine.

Eesmärgiks oli maapõuevaldkonna koordineerimise struktuuri korrastamine ja vastutusvaldkondade täpsem määratlemine vastavalt kehtivale strateegilisele dokumendile. 6. juunil 2017. aasta Riigikogu otsusega kinnitatud strateegilise dokumendi „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ kohaselt oli tarvilik selles ette nähtud struktuursed muutused ellu viia ka seadusandlikul tasandil. Nimelt see arengudokument sisaldas ettepanekut maapõue kasutuse valdkonna senist korraldust muuta, tekitades Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis maapõue uurimise ja kasutamise valdkonna juhtimiselase kompetentsi ning sellega seotud majandusliku ja sotsiaalmajandusliku arengu strateegilise planeerimise võimekuse.

Põhjus oli selles, et maapõue uuringud olid alates Eesti taasiseseisvumisest ehk ligi 30 aastat olnud pärsitud erinevatel põhjustel ja geoloogilistes teadmistes maavarade ning nende kasutamisevõimaluste kohta oli tekkinud lünk. Samal ajal olid maailmas ressursside kasutuses toimunud märkimisväärsed arengud ja kasutusele võetud toormed, milliseid pole Eestis varem uuritud ja mida paarkümmend aastat tagasi ei tundudki. See tekitas vajaduse mitmed olemasolevad maapõueressursid majanduslikust otstarbest johtuvalt ümber hinnata, analüüsida või siis uurida.

Maapõuevaldkonna ülesannete jaotus toonase Keskkonnaministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vahel täpsustus sel moel, et Keskkonnaministeeriumi pädevusse jäid keskkonnakaitseliste aspektidega seotud ressurssidega otsused ja analüüsid nagu strateegiline planeerimine (ressursitõhusus, saastetasud, jäätmetekke vähendamine); erinevat laadi lubade nagu näiteks üldgeoloogilise uurimistöo, geoloogilise uuringu ja maavara kaevandamise lubade andmine; ning muude maapõue ja maavarade kasutamise ja kaitse alaste kooskõlastuste ja lubade andmine. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse jäi analüütika ja uurimistegevus nagu näiteks maavarade vajaduse prognoosimine; maavaradega seotud sotsiaal-majanduslike mõjude hindamine; riiklike maapõuealaste uuringute läbiviimine, koordineerimine ja rahastamine; geoloogilise info kogumine, tõlgendamine ja süstematiseerimine, geoloogilise kaardistamise kui maapõueuuringute esimese etapi läbiviimine ja rahastamine.

2021. aastal loodi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis maavarade osakond ja valdkonna riikliku taseme eest hakkas vastutama energeetika ja maavarade asekantsler. Järjekordsed suured muudatused teostusid 1. juulist 2023, mil Eesti Vabariigis Keskkonnaministeerium lakkas eksisteerimast ja selle baasil moodustati Kliimaministeerium. Mitmed majandusega tihedalt seotud osakonnad, sh ka kogu energeetika ja maavarade valdkond viidi üle alles loodud ministeeriumi koosseisu. Selle protsessi tulemusena liitusid osakonnaga alates 1. septembrist 2023 kolm inimest endisest Keskkonnaministeeriumist. Tuli juurde palju ülesandeid ja samal ajal muutusid prioriteedid ja rõhuasetused. Praeguseks on maavarade temaatika saanud üheks Kliimaministeeriumi poliitiliseks prioriteediks ja eesootab palju ambitsioonikaid väljakutseid.